

JOANNE HARRIS

Čokoláda

Nesmrtelná klasika, podľa ktorej vznikol úspešný film

Ljndeni

Čokoláda

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na

www.lindenisk.sk

www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Joanne Harris

Čokoláda – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetky práva vyhradené.

Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

Čokoláda

JOANNE HARRIS

Čokoláda

Preložila Nina Weidlerová

Ljndeni

*Na pamiatku mojej
prastarej mamy,
Marie André Sorinovej
(1892 – 1968)*

1

11. februára Fašiangový utorok

VPADLI SME PRIAMO DO VÍRU FAŠIANGOVÉHO SPRIEVODU. Vietor vial, na február nezvyčajne teplý, nabitý horúcimi sýtymi vôňami lievancov, párkov a sladkých vafli pripravovaných v stánkoch hneď vedľa cesty, s konfetami, ktoré sa sypali z golierov a manžiet a krútili sa v odkvapoch ako bláznivý protijed proti zime. Z davu lemujúceho úzku hlavnú ulicu sršalo horúčkovité vzrušenie, všetci naťahovali krky, aby uvideli alegorický voz, *char*, pokrytý krepovým papierom a zdobený stuhami a papierovými ružami. Anouk, so žltým balónom v jednej ruke a detskou trúbkou v druhej, stojí medzi nákupným vozíkom a smutným hnedým psom a s vypúlenými očami všetko sleduje. Obe sme už fašiangové sprievody zažili; dvestopäťdesiat zdobených vozov vlani v Paríži počas Mardi Gras, stoosemdesiat v New Yorku, dva tucety pouličných kapiel vo Viedni, klauni na chodúľoch, Grosses Têtes s ich obrovskými, klátiacimi sa hlavami z papiera, bubnujúce mažoretky s trblietavými

a točiacimi sa paličkami. Ale keď má človek šesť rokov, svet má preňho zvláštne kúzlo. Drevený vozík narýchlo ozdobený pozlátkami, krepovým papierom a výjavmi z rozprávok. Dračia hlava na štíte, princezná Rapunzel s vlnenou parochňou, morská panna s celofánovým rybím chvostom, perníková chalúpka ponorená do polevy a pozlátka, pri dverách čarodejníca kýva prstom so zeleno nalakovaným nechťom na skupinku nemých detí...V šiestich je možné vnímať nepatrné detaily, ktoré si o rok neskôr už sotva človek všimne. Za všetkou tou pretvárkou z papiera, polevy a plastu stále videla skutočnú čarodejnicu, skutočné kúzlo. Pozrela sa na mňa a jej oči, modrozelené ako pohľad na Zem z vesmíru, žiarili.

„Zostaneme? Zostaneme tu?“ Musela som jej pripomenúť, aby rozprávala po francúzsky. „Ale zostávame, áno? Áno?“ Zavesila sa mi na rukáv. Vlasy mala od vetra rozstrapatené ako cukrová vata.

Chvíľu som nad tým premýšľala. Je to rovnako dobré miesto ako akékoľvek iné. Lansquenet nad Tannou, nanajvýš dvesto duší, nie viac ako bodka na mape na rýchlostnej ceste medzi Toulouse a Bordeaux. Ledva človek žmurkne a už je fuč. Jedna hlavná ulica lemovaná dvojradovými polodrevenými domami sivohnedej farby nakláňajúcimi sa k sebe, niekoľko postranných uličiek, rovnobežne usporiadaných ako hroty vidličky. Kostol s agresívne vybielenými múrmi stál na námestí s pár obchodíkmi. Farmy roztrúsené po okolí. Ovocné sady, vinice, pásy zeme ohraničené a usporiadané podľa prísnych pravidiel

vidieckeho farmárčenia: tu jablká, tam kivi, melóny a čakanky na čiernych umelohmotných plachtách, vinič, čo na slabom februárovom slnku vyzerá spálené a mŕtvo, ale zdanlivo čaká na triumfálne marcové vzkriesenie. A za tým všetkým Tanna, malý prítok rieky Garonne, ktorý sa tiahne pomedzi bahnité pastviny. A ľudia? Vyzerajú rovnako ako všetci, s ktorými sme sa kedy stretli. Možno trochu bledší a fádnejší, nezvyknutí na slnečné lúče. Šatky a baretky majú rovnakú farbu ako vlasy pod nimi – hnedú, čiernu či sivú. Tváre majú zošúverené ako jablká z minulého leta, oči zatlačené do vráskavej kože ako hrozienka do vysušeného cesta. Pár detí vo výraznej červenej, zelenej a žltej vyzerá ako z iného sveta. Ako sa *char* ťažkopádne tiahol ulicou za starým traktorom, ktorý ho ťahal, vysoká žena s hranatou a smutnou tvárou si na pleciach pridržala károvaný kabát a niečo kričala v napoly nezrozumiteľnom miestnom nárečí. Medzi vílami, ruskami a škriatkami na voze trochu nepatrične sedel Santa Claus a so sotva potláčanou agresivitou hádzal do davu sladkosti. Postarší drobný muž s plstným klobúkom, netradičným na tieto končiny, kde všetci nosia baretky, vytiahol so zdvorilým ospravedlnením spomedzi mojich nôh smutného hnedého psa. Videla som, ako štíhlymi elegantnými prstami hladká psíkovi srst; pes zakňučal. Výraz jeho pána bol zmesou lásky, obáv a pocitu viny. Nikto si nás nevšímal. Mohli sme byť aj neviditeľné. Naše oblečenie nás jasne označuje za cudzinky, za dočasných hostí. Sú zdvorilí, veľmi zdvorilí. Nik sa na nás nedíva. Žena s dlhými vlasmi

zastrčenými do goliera oranžového kabáta a dlhým hodvábnym šálom poletujúcim okolo krku; dieťa v žltých gumákoch a nebesky modrom pršiplášti. Ich farebnosť ich odlišuje. Ich oblečenie je exotické, ich tváre – príliš bledé či tmavé? –, ich vlasy ich označujú za iné, cudzie, zvláštne neznáme. Ľudia z Lansquenetu ovládajú umenie sledovať vás bez toho, aby na vás čo i len pozreli. Cítila som ich pohľady na zátylku, napodiv neboli nepriateľské, no i napriek tomu chladné. Boli sme pre nich kuriozitou, súčasťou karnevalu, závanom neznámeho. Cítila som ich pohľady, aj keď som sa otočila na predavača, aby som nám kúpila *galette* – francúzsky kráľovský koláč. Papier, v ktorom bol zabalený, bol horúci a zamastený, tmavá pšeničná palacinka po okrajoch chrumková, ale uprostred hrubá a lahodná. Odlomila som z nej kúsok, dala ho Anouk do úst a utrela jej z brady roztopené maslo. Predavač je tučný plešatejúci muž s hrubými okuliarmi, jeho tvár sa nad rozpálenou platňou leskne od potu. Žmurkol na ňu. Pozorne si nás premeriaval, vedel, že ostatní budú neskôr vyzvedať.

„Na prázdninách, madam?“ Dedinská etiketa mu dovoľovala sa pýtať; za maskou obchodníckovej ľahostajnosti som cítila skutočnú zvedavosť. Informácie tu slúžia ako mena; keďže Agen a Montauban sa nachádzajú neďaleko, turisti sú tu skôr raritou.

„Na nejaký čas.“

Char už bol takmer na konci ulice. Malá kapela – dve flauty, dve trúbky, trombón a bicie – ho nasledovala a hrala slabú neidentifikovateľnú pochodovú

hudbu. Vzadu poskakoval asi tucet detí, ktoré zbierali popadané sladkosti. Niektoré z nich majú na sebe kostým. Zahliadla som Červenú čiapočku a čosi chľapaté, čo by mohlo byť vlkom, priateľsky sa doťahujúc o hrst cukríkov.

Úplne na konci stojí čierna postava. Najskôr som ho zaradila k fašiangovému sprievodu – možno morový doktor –, ale keď sa priblížil, spoznala som staromódnu sutanu dedinského kňaza. Je to tridsiatnik, aj keď z diaľky vďaka svojmu strnulému postoju pôsobí staršie. Otočil sa smerom ku mne a hneď som videla, že je tiež cudzinec, s vysokými lícnyimi kosťami, seversky svetlými očami a dlhými prstami klaviristu položenými na striebornom kríži, ktorý mu visí na krku. Možnože práve to mu dávalo právo na mňa civieť, tá cudzota. V jeho chladných svetlých očiach som však nezahliadla žiadnu známku privítania. Iba odmeraný, kradmý pohľad niekoho, kto sa obáva o svoje územie. Usmiala som sa naňho. Zaskočilo ho to, uhol pohľadom a mávnutím k sebe zavolať dve deti. Ukázal na smeti ležiace vedľa cesty a deti ich začali neochotne zbierať, krčili v rukách papierové stuhy a obaly od cukríkov a tlačili ich do najbližšieho odpadkového koša. Keď som sa otočila, všimla som si, že sa na mňa kňaz opäť pozerá; jeho pohľad by u iného muža mohol znamenať ocenenie.

V Lansquenete nad Tannou nie je policajná stanica, a teda ani žiaden zločin. Snažila som sa byť ako Anouk, vidieť pod tými prestrojeniami pravdu, ale zatiaľ je všetko rozmazané.

„Zostaneme tu? Zostaneme, *maman*?“ Nástoľčivo ma ťahala za ruku. „Páči sa mi to, páči sa mi to tu. Zostaneme?“

Zobrala som ju na ruky a pobožkala ju do vlasov. Voňala dymom, praženými lievancami a teplou posteľnou bielizňou v chladnom zimnom ráne.

„Áno, iste,“ odpovedala som s ústami v jej vlasoch. „Samozrejme, že tu zostaneme.“

Nejde ani o klamstvo. Tentokrát to môže byť dokonca aj pravda.

Maškarný sprievod sa skončil. Raz za rok sa celá dedinka rozžiari do letného jasu, ale už teraz sa teplo vytratilo a dav sa rozišiel. Predavači balia varné platne a plachty stánkov, deti zvliekajú kostýmy a odhadzujú svoje karnevalové hračky. Prevláda mierny pocit rozpakov, zahanbenia z toľkého hluku a farieb. Ten sa však vyparí ako dážď uprostred leta, ktorý sa vpláva do popraskanej zeme a hrboľatej dlažby, nezostane po ňom ani stopa. O dve hodiny neskôr je Lansquenet nad Tannou opäť neviditeľný ako začarované mestečko, ktoré sa objavuje raz do roka. Ale nebyť fašiangov, úplne by sme ho minuli.

Máme plyn, ale zatiaľ žiadnu elektrinu. Prvý večer som urobila Anouk palacinky pri svetle sviečky, zjedli sme ich pri kozube. Staré časopisy nám poslúžili ako tanieri, keďže všetky naše veci nám majú príviesť až zajtra. Obchod bol pôvodne pekáreň, nad úzkym vchodom stále visí vyrezávaný pšeničný snop, podlaha je pokrytá hrubou vrstvou múčneho prachu,

a keď sme prišli, museli sme sa dostať cez záplavu reklamných letákov. Nájom je pre nás, čo sme zvyknuté na mestské ceny, smiešne nízky, no aj tak som zachytila prísny pohľad plný podozrievania, ktorý po mne hádzala žena v agentúre, keď som rátala peniaze. Na nájomnej zmluve som uvedená ako Vianne Rocherová, nečitateľný hieroglyfický podpis mohol znamenať čokoľvek. Pri svetle sviečky sme preskúmali naše nové územie: stará piecka, prekvapivo zachovalá pod nánosom mastnoty a sadzí, steny obložené borovicovým drevom, sčernená hlinená podlaha. Anouk našla v zadnej miestnosti starú zloženú markízu, tak sme ju vytiahli von; spod vyblednutého plátna sa rozutekali pavúky. Bývať sme mali nad obchodom: obývacia miestnosť a kúpeľňa, malý balkónik, terakotový kvetináč s vyschnutými muškátmi... Anouk sa zaškerila, keď to uvidela.

„Je to tu také tmavé, *maman*.“ Zoči-voči toľkému zanedbaniu znela neisto a užasnuto. „A vonia to tu tak smutne.“

Má pravdu. Páchne to tu ako denné svetlo, ktoré tu uviazlo na tak dlho, až skyslo a zatuchlo, po myšacích výkaloch a po duchoch zabudnutých, neoplakávaných vecí. Ozýva sa tu ako v jaskyni, to maličké teplo, ktoré sme sem so sebou priniesli, iba zvýrazňuje všetky tiene. Farba, slnečné svetlo a mydlová voda nás zbavajú špiny, ale ten smútok, to už je iná vec. Zabudnutá ozvena domu, v ktorom sa roky nik nesmiel. Anoukina tvár vyzerá vo svetle sviečky bledo, vypliešťa oči a pevne ma drží za ruku.

„Musíme tu spať?“ spýtala sa. „Pantouflovi sa tu nepáči. Bojí sa.“

Usmiala som sa a pobozkala som jej vážnu, zlatú tváričku. „Pantoufle nám pomôže dať to tu dokopy.“

V každej izbe sme zapálili sviečku, zlatú, červenú, bielu a oranžovú. Najradšej si ich vyrábam vlastnoručne, ale v núdzi nám dobre poslúžia aj kupované vonné tyčinky, levanduľa, céder a citrónová tráva. Obe sme držali v ruke jednu sviečku, Anouk trúbila na trúбку, ja som búchala kovovou lyžicou po starom hrnci a dobrých desať minút sme dupotajúc chodili z miestnosti do miestnosti, pričom sme na plné hrdlá kričali a spievali – *Von! Von! Von!* –, až kým sa netriasli steny a rozhorčení duchovia neodišli, zanechajúc po sebe len slabý puch spáleniny a veľa popadanej omietky. Nazrela som za popraskanú a sčernenú maľbu, za smútok opustených vecí, a začala som vidieť nejasné kontúry ako dozvuky dohorievajúcej prskavky v ruke – tu stenu oslepujúcu svojou zlatou farbou, tam kreslo, trochu ošarpané, ale sfarbené do triumfálnej oranžovej, stará markíza zrazu zažiarila, keď sa spod špiny predrali na povrch jej skryté farby. *Von! Von! Von!* Anouk a Pantoufle dupali a spievali a matné obrysy sa zrazu zdali jasnejšie – červená stolička vedľa vinylového pultu, motúzik so zvončekmi nad vchodovými dverami. Samozrejme, viem, že je to len hra. Kúzla na upokojenie vystrašeného dieťaťa. Než sa čokoľvek z toho stane skutočnosťou, bude treba veľa práce, veľa tvrdej práce. Ale nateraz stačilo, že nás dom privítal, rovnako ako sme my privítali

ČOKOLÁDA

dom. Kamenná soľ a chlieb na prahu na uzmierenie domácich bôžikov, pokiaľ tu nejakí sú. Santalové drevo na vankúšoch na spríjemnenie našich snov.

Neskôr mi Anouk povedala, že sa už viac nebojí, a tak bolo všetko v poriadku. Spali sme spolu na zamúčených matracoch v spálni, všetky sviečky sme nechali horieť, a keď sme sa prebrali, bolo už ráno.

2

12. februára Popolcová streda

V SKUTOČNOSTI NÁS PREBUDILI ZVONY. VÔBEC SOM si neuvedomila, ako blízko sme pri kostole, až kým som ich nezačula: jednoliaty hlboký súzvuč tónov naskladaný do veselej radostnej zvonkohry – *dómmm flá-di-dadi dómmmm*. Pozrela som sa na hodinky, bolo šesť hodín. Sivasto-zlaté svetlo dopadalo cez rozbité okenice na posteľ. Vstala som a zahľadela som sa na námestie, na ktorom sa leskli vlhké dlažbové kocky. Biela kostolná veža ostro vynikala v rannom svetle, dvíhala sa nad tmavými priečeliami obchodov: pekárstvom, kvetinarstvom, kamenárstvom s náhrobnými kameňmi, doskami, kamennými anjelmi, smaltovanými nevädúcimi ružami... Nad týmito nenápadne zahalenými fasádami sa biela veža vypína ako maják, rímske číslice na ciferníku hodín sa lesknú na červeno, keď ukazujú šesť dvadsať, aby zmiatli diabla, a panna Mária so svojím jemne znechuteným výrazom tváre hľadá zo svojho bydielka v závratnej výške na námestie. Na vrcholku veže sa veterník v podobe

muža v rúchu s kosou otáča smerom na západ alebo severozápad. Z balkóna som videla prvých veriacich, ktorí prichádzali na omšu. Spoznala som ženu v károvanom kabáte, ktorú som už videla počas sprievodu. Zamávala som jej, ona však pokračovala bez akejkoľvek reakcie ďalej, kabát si ochrannne priťahovala k telu. Kúsok za ňou išiel muž v plstennom klobúku, na vôdzke viedol toho smutného hnedého psa. Váhavo sa na mňa usmial. Veselo som na neho zvolala, ale miestna etiketa zrejme nepripúšťala takéto neformálnosti, pretože neodpovedal, pridal do kroku a psa ťahal so sebou.

Potom už smerom k môjmu oknu nikto ani nemrkol, hoci som narátala vyše šesťdesiat hláv – v šáloch, baretkách a klobúkoch nasadených proti neviditeľnému vetru –, ale cítila som ich starostlivo hranú, zvedavú ľahostajnosť. Akoby ich sklonené hlavy a zhrbené ramená hovorili: *Musíme sa zapodievať dôležitejšími vecami*. Nohy len neochotne ťahali po dlažbe, ako keď deti vlečú svoje nohy do školy. Tento sa dnes vzdal fajčenia, vedela som; tamten svojej týždennej návštevy kaviarne; iná sa zasa zriekla svojho obľúbeného jedla. Samozrejme, nebolo ma do toho nič. Ale vtedy som pocítila, že ak niekedy nejaké miesto potrebovalo drobné kúзло... Zvyk je železná košeľa. A keď sa raz plnenie prianí stane vašim poslaním, to nutkanie vás nikdy neprejde. Navyše ten vietor, ten fašiangový vietor ešte stále vanul, niesol so sebou slabú vôňu rozpáleného oleja a cukrovej vaty a strelného prachu, ostré, horké vône prichádzajúcej jari, pod ktorými

vlhli dlane a srdce bilo rýchlejšie. Tak tu teda na nejaký čas zostaneme. Na nejaký čas. Než sa zmení vietor.

Kúpili sme farby, štetce, valčeky, mydlo a vedrá. Začali sme na poschodí a postupne sme sa prepracovali až dolu, sťahovali sme záclony a hádzali sme rozbité časti vybavenia na stále sa zväčšujúcu kopu odpadu v maličknej záhrade za domom. Vydrhli sme podlahy a niekoľkokrát sme prílivovou vlnou opláchli úzke, špinavé schodisko, takže sme boli obe mokré ako myši. Anoukina kefa sa premenila na ponorku a moja na tanker; obe sme po schodoch odpaľovali hlučné mydlové torpéda dolu do chodby. Uprostred toho všetkého som začula cinknutie zvončeka, a keď som s mydlom v jednej ruke a s kefou v tej druhej vzhliadla hore, uvidela som vysokú postavu kňaza.

Od začiatku som premýšľala, ako dlho bude trvať, kým sa tu objaví.

Chvíľu nás s úsmevom pozoroval. Ostražitý úsmev, vlastnícky, zhovievavý; vládca panstva víta nie úplne vhodných hostí. Cítila som, ako kriticky vníma moje premočené a špinavé nohavice, vlasy stiahnuté červenu šatkou, bosé nohy v mokrých sandáloch.

„Dobré ráno.“ Pramienok mydlovej vody mieril k jeho vylešteným čiernym topánkam. Očami k nemu na sekundu skĺzol a potom sa znova pozrel na mňa.

„Francis Reynaud,“ predstavil sa a nenápadne ustúpil o krok nabok. „Miestny farár.“ Zasmiala som sa; nevedela som si pomôcť.

„Aha tak,“ odvetila som zlomyseľne. „Myslela som si, že patríte k maškarnému sprievodu.“ Zdvorilo sa zasmial: *ha, ha, ha*.

Podala som mu ruku v žltej gumenej rukavici. „Vianne Rocherová. A ten bombardér je moja dcéra Anouk.“

Zvuky mydlových explózií a výkriky, keď Anouk na schodoch bojovala s Pantoufлом. Cítila som, že kňaz čaká na podrobnosti o pánovi Rocherovi. Bolo by oveľa jednoduchšie mať všetko na jednom kuse papiera, všetko oficiálne, vyhnúť sa takémuto nepríjemnému, chúlостivému rozhovoru.

„Vidím, že máte veľa práce.“

Zrazu mi ho prišlo ľúto, tak veľmi sa snažil, s námahou skúšal nadviazať kontakt. Opäť sa nútene usmial. „Áno, chceli by sme to tu čo najskôr dať do poriadku. Bude to nejakú chvíľu trvať! Ale tak či tak by sme ráno na omšu nešli, pán farár. Viete, nechodíme do kostola.“ Myslela som to dobre, chcela som mu len objasniť situáciu, aby vedel, ako sa veci majú; tváril sa však prekvapene, takmer urazene.

„Aha.“

Bola som príliš priamočiara. Viac by ocenil, keby sme okolo toho robili okolky, krúžili okolo seba ako ostražité mačky.

„Ale ste veľmi láskavý, že ste nás prišli privítať,“ pokračovala som s úsmevom. „Možno by ste nám vedeli pomôcť nájsť si tu aj pár priateľov.“

Všimla som si, že sám tak trochu ako mačka vyzerá: chladné, svetlé oči, v ktorých nikdy nebol žiaden výraz, neúnavne obozretné, strojené, vzdialené.

„Urobím všetko, čo bude v mojich silách.“ Keď už teraz vedel, že nerozšírime jeho stádo ovečiek, bol voči nám ľahostajný. No aj napriek tomu ho jeho svedomie nútilo, aby ponúkol viac, než by chcel. „Máte na mysli niekoho konkrétneho?“

„Potrebovali by sme niekoho, kto by nám tu trochu pomohol,“ nadhodila som. „Samozrejme, nemyslím vás...“ dodala som rýchlo, keď sa nadychoval k odpovedi. „Ale možno poznáte niekoho, kto by si chcel trochu privyrobiť. Štukatér alebo niekto, kto by bol schopný pomôcť s malými úpravami?“ To bola bezpochyby bezpečná téma.

„Teraz mi nikto na um neschádza.“ Zostával v strehu, viac než ktokoľvek, s kým som sa kedy stretla. „Ale popýtam sa.“ Možno to naozaj urobí. Vie, čo sa patrí voči novým obyvateľom. No vedela som, že nikoho nenájde. Nezištné láskavosti nemá v povahe. Zrak mu padol na kôpku chleba a soli pri dverách.

„Pre šťastie.“ Usmiala som sa, ale jeho tvár zostala tvrdá ako kameň. Opatrne obišiel malú pozornosť, akoby ho urážala.

„Maman?“ Vo dverách sa objavila Anouk, vlasy jej na hlave stáli ako hroty. „Pantoufle by sa chcel ísť hrať von. Môžeme?“

Prikývla som: „Zostaň v záhrade.“ Utrela som jej z okraja nosa špinku. „Vyzeráš úplne ako nejaký škriatok.“ Všimla som si, ako hodila pohľadom na kňaza a práve včas som zachytila jej komický výraz. „Toto je pán Reynaud, Anouk. Pozdrav sa.“

ČOKOLÁDA

„Dobrý deň!“ vykrikla Anouk cestou k dverám. „Dovidenia!“ Jej žltá bunda a červený overal sa letmo blykli a už bola preč, divoko sa šmýkala po klzkých dlaždiciach. Nebolo to po prvýkrát, čo som si bola takmer istá, že v jej päťkách vidím Pantoufla, ktorý zmizol spolu s ňou ako tmavá škvrna na tmavom podklade.

„Má len šesť rokov,“ dodala som akoby na jej obranu.

Reynaud sa upäto, kyslo usmial, akoby mu jediný pohľad na moju dcéru potvrdil všetky podozrenia, ktoré o mne mal.

3

Štvrtok, 13. februára

VĎAKA BOHU, ŽE TO MÁM ZA SEBOU. NÁVŠTEVY MA na smrť vyčerpávajú. Tým samozrejme nemyslím teba, otče, *mon père*; moja týždenná návšteva u teba je malý prepych, skoro by som mohol povedať, že môj jediný. Dúfam, že sa ti kvety páčia. Nevyzerajú najlepšie, ale voňajú úžasne. Položím ich sem, vedľa tvojho kresla, aby si sa na ne mohol pozerieť. Je odtiaľto dobrý výhľad cez polia na Tannu a na riekú Garonne lesknúcu sa v diaľke. Takmer by si si mohol predstaviť, že sme úplne sami. Och, nesťažujem sa. Nie naozaj. Určite však vieš, aké je to náročné, keď je na to človek sám. Ich malicherné starosti, ich nespokojnosť, ich bláznovstvá, tisíce triviálnych problémov... V utorok sa konal karneval. Hocikto by ich mohol považovať za divochov, tak vrieskali a tancovali. Claude, najmladší potomok Louisa Perrina, ma ostriekal vodnou pištoľou. A čo iné mohol jeho otec povedať, než to, že je ešte malý a že sa iba hral? Chcem ich len viesť, *mon père*, oslobodiť ich od hriechov. Bojujú však so mnou na každom kroku, ako deti odmietajúce zdravú

stravu, aby mohli ďalej jesť veci, z ktorých im je zle. Viem, že mi rozumieš. Päťdesiat rokov si to všetko pokojne a statočne niesol na svojich pleciach. Zaslúžil si si ich lásku. Naozaj sa časy až tak veľmi zmenili? Som tu, obávaný a uznávaný... ale milovaný nie som. Ich tváre sú odmietavé a mrzuté. Včera odchádzali z bohoslužby s popolom na hlave a s výrazom previnilej úľavy. Odišli k svojim tajným slabostiam, k svojim osamelým nerestiam. Skutočne ničomu nerozumejú? Pán vidí všetko. *Ja* vidím všetko. Paul-Marie Muscat bije svoju ženu. Každý týždeň sa v spovednici pomodlí desať otčenášov, a vzápätí na to pokračuje v zaužívaných zvykoch. Jeho žena kradne. Minulý týždeň išla na trh a zo stánku ukradla bezcennú bižutériu. Guillaume Duplessis sa pýtal, či majú zvieratá dušu, a keď som mu povedal, že nemajú, rozplakal sa. Charlotte Edouardová si myslí, že jej manžel má milenkú – ja viem, že má tri, ale spovedné tajomstvo má núti zachovávať mlčanlivosť. Sú ako deti. Po ich spovediach len neveriacky krútim hlavou, nemôžem si však dovoliť ukázať slabosť. Ovečky nie sú poslušnými milými stvoreniami pastorálnej idylky. Každý vidiečan by to potvrdil. Sú prefíkaní, príležitostne zlomyseľní a chorobne hlúpi. Zhovievavý pastier by sa možno uspokojil s neovládateľným, vzdorovitým stádom. Ja si však nemôžem dovoliť byť zhovievavý. Preto si raz za týždeň doprajem túto rozkoš. Tvoje ústa, *mon père*, sú zamknuté rovnako bezpečne ako spovednica. Tvoje uši sú vždy otvorené, tvoje srdce vždy láskavé. Na hodinu môžem odložiť svoje bremeno a byť omylný.

Máme nových farníkov. Nejaká Vianne Rocherová, zrejme vdova, s malým dieťaťom. Pamätáš si na pekáreň starého Blaireaua? Od jeho smrti ubehli už štyri roky a miesto len chátralo. Teraz si ho prenajala Vianne a dúfa, že ho koncom týždňa bude môcť otvoriť. Nečakám, že sa jej bude dariť. Na opačnej strane námestia už máme Poitouovu pekáreň a okrem toho, nikdy sem nezapadne. Je to celkom príjemná žena, ale s nami nemá nič spoločné. Najneskôr do dvoch mesiacov bude späť v meste, kam aj patrí. Zvláštne, ani vlastne neviem, odkiaľ pochádza. Najskôr z Paríža, alebo možno dokonca odniekiaľ zo zahraničia. Má čistý prízvuk, až príliš čistý na Francúzku, so seversky stiahnutými samohláskami, hoci podľa očí by som usudzoval skôr taliansky alebo portugalský pôvod, a jej pletť... Ale vlastne som ju poriadne ani nevidel. Včera aj dnes pracovala celý deň v pekárni. Cez okno je prehodená oranžová plastová plachta a občas sa objaví buď ona, alebo jej malá pojašená dcérka, aby vyliali do žlabu vedro špinavej vody alebo sa zaujato pozhovárali s robotníkmi alebo okoloidúcimi. Má zvláštnu schopnosť hľadať si pomocníkov. Hoci som jej prisľúbil pomoc, pochyboval som, že by sa medzi miestnymi našiel niekto, kto by jej ochotne pomohol. Napriek tomu som však dnes skoro ráno videl Clairmonta, ako nesie náklad dreva, a potom Pourceaua s rebríkmi. Poitou jej poslal nejaký nábytok; zazrel som, ako naprieč námestím nesie kreslo s kradmým výrazom človeka, ktorý nechce, aby ho niekto videl. Dokonca i ten mrzutý nactiutľhač Narcisse, ktorý minulý november kategoricky

odmietol okopať náš cintorín, tam zašiel so svojím náradím, aby dal do poriadku jej záhradu. Asi o osem štyridsať ráno zastavil pred domom sťahovací voz. Duplessis išiel akurát okolo – o tom čase vždy venčí psa – a ona na neho zavolala, či by jej nepomohol s vykladaním. Videl som, ako ho jej požiadavka zaskočila, na chvíľku som si bol takmer istý, že odmietne, ruku mal na polceste ku klobúku. Potom niečo povedala – nezachytil som však čo – a vzápätí sa po námestí rozliehal jej smiech. Veľa sa smeje a často robí rôzne veselé gestá. Predpokladám, že sú to nejaké mestské maniere. My sme zvyknutí na väčšiu rezervovanosť, ale zrejme to myslí dobre. Na hlave mala uviazanú fialovú šatku ako cigánka, no väčšina vlasov jej voľne povievala pri tvári. Niektoré pramienky mala zafrkané bielou farbou, nezdalo sa však, že by jej to prekážalo. Duplessis si neskôr nedokázal spomenúť, čo mu hovorila, ale svojím ostýchavým spôsobom mi povedal, že jej takmer nič nepriviezli; len pár škatúl, malých, ale pomerne ťažkých, a niekoľko otvorených debničiek s kuchynskými nádobami. Nepýtal sa, čo bolo v škatuliach, ale vraj pochybuje, že by také malé množstvo – nech už ide o čokoľvek – postačovalo pre chod pekárne.

Nemysli si, *mon père*, že som celý deň strávil sledovaním pekárne. O všetkom viem len preto, lebo stojí takmer presne naproti môjmu domu – domu, ktorý býval tvoj, *mon père*, pred tým všetkým. Posledné dva dni sa tu len tlklo, maľovalo, bielilo a drhlo, až ma, chtiac-nechtiac, pochytila zvedavosť, ako to bude celé napokon vyzeráť. A nebol som sám; začul som madam

Clairmontovú, ako pred Poitouovou pekárňou naduto rozpráva hlúčiku svojich priateľiek o práci, ktorú pre tú ženu urobil jej manžel; zachytil som čosi o *červených roletách*, ale potom si ma všimli a začali si tajnostkársky šepkať. Akoby mi na tom záležalo. Nová obyvateľka dozaista poskytuje množstvo materiálu pre klebety, ak už nič iné. Všimol som si, že oranžový výklad púta pozornosť aj v tých najzvláštnejších časoch. Vyzerá ako veľký cukrík, čo čaká iba na to, kým ho niekto rozbalí, ako pozostatok karnevalu. V jeho ligote a v tom, ako odráža slnečné lúče, je niečo znepokojivé. Budem rád, keď sa práce skončia a to miesto sa opäť stane pekárňou.

Zdravotná sestra sa snaží upútať moju pozornosť. Myslí si, že ťa unavujem. Ako len môžeš vystáť to ich hlučné pokrikovanie a ošetrovateľské spôsoby? *Myslím, že je čas, aby sme si trochu oddýchli.* Ich neokrôchanosť je ubíjajúca a neznesiteľná. Ale myslí to dobre, hovoria mi tvoje oči. *Odpusť im, nevedia, čo činia.* Ja nie som láskavý. Prichádzam sem kvôli svojej vlastnej úľave, nie kvôli tvojej. Napriek tomu by som však rád veril, že ťa moje návštevy tešia, že ťa udržiavajú v kontakte s ostrými hranami sveta, ktoré sa pre teba stali mäkkými a beztvarymi. Jednu hodinu večer televízia, päťkrát za deň sa obrátiť, výživa cez hadičku. Hovoria o tebe, akoby si bol vec – *Počuje nás? Myslíte si, že nám rozumie?* –, tvoje názory nikoho nezaujímajú, nikto ich nevyhľadáva... Byť od všetkého odrezaný, a predsa cítiť, myslieť... Skutočné peklo, zbavené nevkuusu stredoveku. Táto strata kontaktu. Napriek tomu ja k tebe vzhliadam, aby som sa naučil komunikovať. Aby som sa naučil dúfať.

Piatok, 14. februára
Deň svätého Valentína

MUŽ SO PSOM SA VOLÁ GUILLAUME. VČERA MI POMOHOL S NÁKLADOM A DNES RÁNO BOL MOJÍM PRVÝM ZÁKAZNÍKOM. MAL SO SEBOU SVOJHO PSA, CHARLYHO, A POZDRAVIL MA S TAKMER DVORNOU, HANBLIVOU ZDVORILOSŤOU.

„Vyzerá to tu skvelo,“ rozhliadal sa. „Museli ste byť hore celú noc, aby ste to dokončili.“

Zasmiala som sa.

„Je to skutočne zmena,“ pochválil ma Guillaume. „Viete, nie som si istý prečo, ale predpokladal som, že z toho spravíte ďalšiu pekáreň.“

„A zruinovať tak obchod úbohého pána Poitoua? To by sa mi zrejme nepoďakoval, keď ho stále trápia bolesti krížov, jeho úbohá žena je na vozíku, a navyše ešte aj zle spáva.“

Guillaume sa zohol, aby napravil Charlymu obojok, ale všimla som si, ako sa mu rozžiarili oči.

„Vidím, že ste sa už stretli,“ poznamenal.

„Áno. Dala som mu môj recept na čaj pre lepší spánok.“

„Ak zaberie, bude nadosmrti vašim priateľom.“

„Zaberie,“ uistila som ho. Potom som siahla pod pult a vytiahla malú ružovú škatuľku so striebornou valentínskou mašľou. „To je pre vás. Pre môjho prvého zákazníka.“ Guillaume vyzeral trochu zaskočene.

„Skutočne, madam, ja...“

„Hovorte mi Vianne. A trvám na tom.“ Vtisla som mu škatuľku do rúk.

„Budú vám chutiť. Sú to vaše obľúbené.“

Usmial sa. „Ako to viete?“ spýtal sa a škatuľku si opatrne vsunul do vrecka kabáta.

„Ale, jednoducho to dokážem rozoznať,“ odpovedala som šibalsky. „Viem, čo má kto rád. A verte mi, tieto sú presne pre vás.“

Vývesná tabuľa bola hotová až okolo poludnia. Georges Clairmont ju prišiel osobne zavesiť, donekonečna sa ospravedlňoval, že mešká. Šarlátové rolety vyzerali úžasne oproti novej bielej omietke a Narcisse, polohlasne reptajúc čosi o neskorých mrazoch, pri niesol zo svojej pestovateľskej škôlky nové muškáty a zasadil mi ich do kvetináčov. S oboma som sa rozlúčila valentínskymi škatuľkami, čo na ich tvárach zanechalo výraz omamného potešenia. Potom som už okrem pár školákov nemala takmer žiadnych zákazníkov. Vždy to tak býva, keď sa v malom meste otvorí nový obchod; sú tu predpísané prísne pravidlá správania sa, ľudia sú odmeraní, predstierajú nezaujem, hoci vo svojom vnútri horia zvedavosťou. Stará dáma v tradičných čiernych šatách vidieckej vdovy sa odvážila vstúpiť dnu. Muž s tmavými, okázalými

črtami tváre si kúpil tri rovnaké škatuľky bez toho, aby sa spýtal, čo je vnútri. Potom celé hodiny nikde nikoho. Čakala som to. Ľudia potrebujú čas, aby si zvykli na zmenu, a hoci som ešte zachytila niekoľko skúmavých pohľadov na výklad obchodu, nezdalo sa, že by mal niekto chuť vojsť. Za tým hraným nezaujmom som však cítila, ako to v nich vrie, ako si šepkajú a špekulujú, ako odhrňajú záclony, ako zbierajú odvahu a odhodlanie. Keď konečne prišli, bolo to hromadne; sedem či osem žien, medzi nimi aj Caroline Clairmontová, manželka muža, ktorý mi vyrobil tabuľu pred obchodom. Deväta návštevníčka, ktorá sa držala trochu obďaleč, zostala vonku, tvárou sa však takmer dotýkala výkladu. Spoznala som v nej ženu v károvanom kabáte.

Dámy si všetko prezerali, chichotali sa ako školáčky, boli váhavé, užívali si svoju spoločnú nezbednosť.

„To všetko vyrábate vy sama?“ spýtala sa Cécile, majiteľka lekárne na hlavnej ulici.

„Počas pôstu by som sa jej mala vzdať,“ poznamenala Caroline, kyprá blondína s kožušinovým golierom.

„Ja to neprezradím ani živej duši,“ slúbila som jej, no ďalej som sledovala ženu v károvanom kabáte, ktorá stále hľadela do výkladu. „Vaša priateľka sa k nám nepridá?“

„Och, tá s nami neprišla,“ odpovedala Joline Drouová, žena s ostrými črtami tváre, ktorá pracovala v miestnej škole. Letmo sa pozrela na ženu s hranatou tvárou za výkladom. „To je Joséphine Muscatová.“

Keď vyslovila jej meno, v jej hlase zaznelo akési súcitné pohrdanie. „Pochybujem, že by sem vstúpila.“

Akoby to počula, Joséphine sa náhle začervenala a sklonila hlavu k prsiam. Jednu ruku si pri tom pritláčala k bruchu v zvláštnom, ochranárskom geste. Videla som, ako sa jej ústa s neustále ovisnutými kútkami pomaly hýbu v rytme modlitby či kľatby.

Obslúžila som dámy v obchode – biela škatuľka, zlatá stuha, dva papierové kornúty, ruža, ružová valentínska mašľa –, zatiaľ čo ony pokrikovali a smiali sa. Vonku si Joséphine Muscatová čosi mrmlala, kolísala sa a svoje veľké nemotorné päste si zabárala do brucha. Keď som obsluhovala poslednú zákazničku, zodvihla hlavu v akomsi vzdornom geste a vošla dovnútra. Posledná objednávka bola veľká a trochu komplikovaná. Madam chcela niečo výberové, v okrúhlejškej škatuľke so stuhami, kvetinami a zlatými srdiečkami, menovku som mala nechať prázdnu – pri tejto zmienke dámy zdvihli oči v darebnej extáze, *chichichichi!* –, takže som ten moment takmer zmeškala. Veľké prsty má prekvapivo svižné, drsné hybké ruky červené od domácich prác. Jedna zostala pritlačená k bruchu, druhá sa mihla pri boku ako paža pištoľníka a malý strieborný balíček s ružou – s cenovkou desať frankov – zmizol z poličky a zapadol do vrečka kabáta.

Slušná práca. Predstierala som, že som si nič nevšimla, až kým dámy so svojimi nákupmi neodišli. Joséphine náhle osamela pred pultom, predstierala, že si prezerať tovar, nervóznymi, opatrnými pohybmi obrátila niekoľko škatuliek. Zavrela som oči. Myšlienky, ktoré

ku mne vysielala, boli zložité, rušivé. Hlavou mi prebehol rýchly sled vidín: dym, hrst lesknúcich sa ozdôbok, zakrvavené hánky prstov. Pod tým všetkým chvejúci sa prúd obáv a starostí.

„Madam Muscatová, môžem vám nejakو pomôcť?“ spýtala som sa jemne a milo. „Alebo sa chcete len poobzerať?“ Zamrmkala čosi nezrozumiteľné a otočila sa, akoby chcela odísť.

„Myslím, že mám niečo, čo by vám mohlo chutiť.“ Načiahla som ruku pod pult a vytiahla strieborný balíček podobný tomu, ktorý si zobrala, len tento bol väčší. Bol previazaný bielou stužkou ozdobenou malými žltými kvietkami. Pozerala na mňa, široké nešťastné ústa sa jej v panike rozochveli. Posunula som balíček po pulte k nej.

„Na účet podniku, Joséphine,“ povedala som jej jemne. „Je to v poriadku. Sú to vaše obľúbené.“

Joséphine Muscatová sa otočila a utiekla.

5

Sobota, 15. februára

JA VIEM, ŽE V TENTO DEŇ SEM ZVYČAJNE NECHODÍM, *mon père*. Ale potreboval som sa porozprávať. Pekáreň sa otvorila včera. Ale nie je to pekáreň. Keď som sa včera o šiestej ráno prebudil, plachta bola preč, nad vchodom visela markíza, okenice boli otvorené a rolety vo výklade vytiahnuté. Z toho dosiaľ obyčajného, trochu fádneho domu, čo splýval s ostatnými domami naokolo, sa stal červeno-zlatý výjav na oslnivo bielom pozadí. Vo válovčekoch na oknách sedia červené muškáty, zábradlie je omotané girlandami z krepového papiera a nad dverami na dubovom dreve sa skvie ručne písaný čierny nápis:

La Céleste Praline
Predajňa čokolády

Samozrejme, že je to smiešne. Podobný obchod by mohol mať úspech v Marseille alebo v Bordeaux – možno aj v Agene, kde z roka na rok chodí čoraz viac a viac turistov. Ale v Lansquenete nad Tannou? A k tomu

všetkému na začiatku pôstu, v čase odriekania? Príde mi to zvrátené, akoby to bol úmysel. Dnes ráno som sa pozrel do výkladu. Na bielej mramorovej polici ležalo vedľa seba nespočetné množstvo škatúl, balíkov, kornútov zo zlatého a strieborného papiera, roziet, zvončekov, kvetín, srdiečok a dlhých vlnitých mnohofarebných stužiek. V sklenených zvončkoch a miskách bola čokoláda, pralinky, Venušine bradavky, čokoládové pralinky, *mendiants*, kandizované ovocie, orechové hrudky, čokoládové mušle, kandizované lupene ruží a pocukrované fialky... Chránené pred slnkom napoly stiahnutými roletami sa tu temne leskli ako potopený poklad, Aladinova jaskyňa sladkých kúziel. A do stredu postavila veľkolepé vyvrcholenie všetkej hojnosti: perníkovú chalúпку. Steny z perníkov sú namočené v čokoláde, detaily sú zvýraznené striebornou a zlatou polevou, škridle tvoria florentské sušienky – takzvané florentínky – spojené kandizovaným ovocím, po stenách sa tiahnu zvláštne liany z polevy a čokolády, marcipánové vtáčiky spievajú na čokoládových stromoch... A nakoniec samotná striga z tmavej čokolády, od vrchu špicatého klobúka až k lemu dlhého plášťa, napoly sediaca na metle, ktorá je v skutočnosti obrovskou tyčinkou vyrobenou z marshmallou, dlhou zatočenou mäkkou cukrovinkou, čo zvykne visieť na stánkoch so sladkosťami počas karnevalových dní. Zo svojho okna vidím to jej, ako oko zatvárajúce sa v prefíkanom, sprisahaneckom žmurknutí. Caroline Clairmontová porušila svoj pôstny sľub, a to len kvôli tomuto obchodu a jeho

výrobkom. Priznala sa mi k tomu včera pri spovedi tým zadýchaným, dievčenským hlasom, ktorý sa tak nehodí k príslubom o pokání.

„Ach, otče, cítim sa kvôli tomu tak hrozne! Ale čo som mohla robiť, keď tá *okúzľujúca* dáma bola taká milá? Chcem povedať, že som na to ani *nepomyslela*, až kým nebolo neskoro, hoci viem, že ak existuje niekto, kto by sa mal vzdať čokolády... Chcem tým povedať, že sa mi za posledný rok či dva *zagulatili* boky, najradšej by som *zomrela*...”

„Dva otčenáše.“ Bože, tá ženská. Cez mriežku cítim jej lačný, obdivný pohľad. Predstiera žiaľ nad mojou úsečnosťou.

„Samozrejme, otče.“

„A pamätajte, prečo sa postíme. Nie z márnivosti. Nie aby sme urobili dojem na priateľov. Nie preto, aby sme sa budúce leto vošli do drahých šiat.“ Bol som zámerne hrubý. Po tom túži.

„Áno, *som* márnivá, však?“ Drobný vzlyk, slza, jemne zotretá rohom batistovej vreckovky. „Márnivá, bláznivá žena.“

„Pamätajte na nášho Pána. Jeho obeť. Jeho pokoru.“ Cítil som jej parfum, nejakú kvetinovú vôňu, príliš silnú v tejto uzavretej temnote. Rozmýšľam, či takto vyzerať pokušenie. Pokiaľ áno, tak zostávam odolný ako skala.

„Štyri otčenáše.“

Je to istý druh zúfalstva. Požíra dušu, kúsok po kúsok, ako keď katedrálu rokmi ohlodáva poletujúci prach a piesok. Cítil som, ako odštiepa moje

odhodlanie, moju radosť, moju vieru. Mohol by som ich viesť cez súženie, cez divočinu. Namiesto toho, toto. Tento mdlý sprievod klamárov, podvodníkov, ne-nažrancov, žijúcich v sebaklame. Zápas medzi dobrom a zlom zredukovaný na tučnú ženu, ktorá v žalostnej nerozhodnosti stojí pred obchodom s čokoládou, pýtajúc sa: „Vstúpim dnu? Nevstúpim dnu?“ Diabol je zbabel; nechce ukázať svoju tvár. Nemá hmotu, je roztrieštený na milión kúskov, ktoré zavrtávajú svoje zlo do krvi, do duše. Ty a ja sme sa narodili príliš neskoro, *mon père*. Láka ma drsný, jasný svet Starého zákona. Vtedy sme vedeli, kam patríme. Satan vtedy kráčal medzi nami vo svojom tele. Robili sme ťažké rozhodnutia, obetovali sme naše deti v mene Pána. Milovali sme Boha, ale ešte viac sme sa ho obávali.

Nemysli si teraz, že obviňujem Vianne Rocherovú. Skutočne si na ňu sotva spomínam. Ona je iba jedným z mnohých vplyvov, s ktorými musím dennodenne bojovať. Ale pomyslenie na ten obchod s karnevalovou markízou, jeho výsmech odriekaniu, pohrdanie vierou... Keď som sa otáčal od dvier, aby som sa pobral na zhromaždenie, zahliadol som vnútri pohyb. *Skús si ma. Okús ma. Ochutnaj ma*. Počas prestávky medzi veršami hymnu som začul, ako vonku zastavuje dodávka. Počas kázne – priamo počas kázne, *mon père!* – som sa zarazil uprostred vety, presvedčený, že počujem šuchotanie rozbaľovanej čokolády.

Dnes ráno som kázal s väčšou prísnosťou, ako zvyknem, hoci zhromaždenie bolo malé. Zajtra mi za to zaplatia. Zajtra, v nedeľu, keď sú obchody zatvorené.

6

Sobota, 15. februára

ŠKOLA SA DNES SKONČILA SKÔR. O DVANÁSTEJ BOLA ulica plná kovbojov a indiánov v žiarivých bundách a džínsoch, ktorí so sebou ťahali školské tašky – staršie deti s vyhrnutými rukávmi vyťahovali nelegálne cigarety a napoly nonšalantne nakúkali do výkladu, keď prechádzali okolo. Všimla som si chlapca, ktorý išiel sám, veľmi upätý v šedom kabáte a baretke, školská aktovka mu dokonale sedela na vychudnutých pleciach. Dlhو stál pred výkladom a pozeral sa dovnútra, ale slnko sa odrážalo od skla, takže som jeho výraz tváre nezachytila. Potom sa vonku zastavila štvorica detí vo veku Anouk a chlapec išiel ďalej. Dve deti prilepili svoje nosy na výklad, následne vytvorili hlúčik, vyprázdniili vrecká a zráтали spoločný kapitál. Chvíľka váhania, kým sa rozhodli, kto má ísť dovnútra. Predstierala som, že mám niečo veľmi dôležité na práci pod pultom.

„Madam?“ Malá, ufúľaná tvár na mňa podozrievavo hľadela. Poznala som v nej vlka z fašiangového sprievodu.

„Tipujem ťa na muža krehkých arašidových karameliek.“ Tvárila som sa vážne, pretože nákup sladkostí je vážna vec. „Sú dobré, ľahko sa delia, nerozpusťtia sa vo vreckách a za päť frankov ich môžeš mať...“ s rozťahnutými rukami som naznačila množstvo, „... aspoň toľkoto. Mýlim sa?“

Neusmial sa, iba prikývol, ako obchodník na rokovaní. Mince boli teplé a trochu lepkavé. Opatrne si vzal balíček.

„Páči sa mi tá malá perníková chalúpka,“ poznamenal vážne. „Vo výklade.“ Tri zvyšné deti vo dverách placho pritakali, tlačili sa na seba, akoby si dodávali odvalu. „Vyzerá *super*,“ povedal s akousi vzdorovitosťou. Usmiala som sa.

„Naozaj *super*,“ súhlasila som. „Ak chceš, môžeš mi ju prísť s kamarátmi pomôcť zjesť, keď ju budem dávať preč.“

Deťom sa rozžiarili oči.

„*Super!*“

„*Megasuper!*“

„Kedy?“

Pokrčila som plecami. „Poviem Anouk, aby vám dala vedieť,“ uistila som ich. „To je moje dievčatko.“

„Vieme. Videli sme ju. Nechodí do školy.“ Poslednú vetu vyslovil s istou závišťou.

„Pôjde v pondelok. Škoda, že tu ešte nemá kamarátov, pretože som jej povedala, že ich sem môže pozvať. Viete, aby mi pomohli s výkladom.“ Nožičky zašuchotali, lepkavé ručičky sa zdvihli, mávali a strkali sa, aby boli prvé v rade.